

Desatero (a ještě něco navíc) zpravodajského střiháče

Hlava I.

Obrazová složka příspěvku musí být pestrá a nápaditá – bez zbytečně se opakujících záběrů. Obraz sám má silnou vypovídající hodnotu. Není nutné v obraze ortodoxně popisovat to, co je v synchronu – pokud to není opodstatněné. Při střihu je dobré se vyvarovat opakovaného přechodu z prostředí do prostředí – z interiéru do exteriéru, pokud to nevyžaduje obsah textu.

Hlava II.

V montáži / střihu / příspěvku je nutné dbát povahy příspěvku. V plné míře se snažit používat základní reportážní pilíře, které formálně zpravodajský příspěvek posouvají do žánru reportáže.

Tyto základní pilíře jsou:

1. Použitelný obrazový materiál s gerojšem – jako vypovídající součást příspěvku. Dodává materiálu autenticitu a diváka uvádí přímo do děje.

2. Dynamická kamera – metoda snímání „z ruky“. V přiměřené míře a s ohledem na téma příspěvku oživuje dějovost.

3. Efektní STANDUP redaktora je důležitou součástí zpravodajského příspěvku a má 3 základní funkce.

a) Informujeme přímo z místa děje – STUP mimo místo děje je nezpravodajský, zavádějící a je funkční pouze v mimořádných situacích – nemožnost dostat se na místo děje, obrazově neuchopitelné místo děje... atd...

b) formálně i obsahově spojuje tématické linie příspěvku nebo informačně ve zkratce pointuje příspěvek.

c) Redaktor v obraze personifikuje autorství příspěvku – důležité pro diváka.

Hlava III

Střihová skladba příspěvku by měla začínat těmi nejatraktivnějšími obrázky ve střižené sekvenci či obrazovou částí použitou i s gerojšem.

Obrazová sekvence – sled min. 3 záběrů různé velikosti z jedné situace, střihově seřazené odpovídajícím způsobem se základní obrazovou zkratkou o probíhající ději. / formálně odpovídá na otázky – kdo co, kde, kdy...příp. proč = příčina děje. / prasklá kolej, poražený strom... mrtvola v pangejtu..

Hlava IV

Záběrová řada – VC, C, PC, PD, D, VD

VC /Velký celek/ - široký záběr – informuje o prostoru a lokalizuje děj v souvislosti s již známými identifikanty. Odpovídá na otázku KDE, příp. KDY / počasí, den, noc.../

C /Celek/ - dává přehled o situaci a ději, který probíhá

PC /Polocelk/ - vyjadřuje souvislosti – mezi dějem a lidmi, odpovídá na otázku KDO, S KÝM, CO..

PD /Polodetail/ - přesně identifikuje postavu – rozhovorová velikost záběru. Odpovídá jasně na otázku KDO

D /Detail/ - uvádí příčinu děje. Odpovídá na otázku PROČ.

VD /Velký detail/ - emocionální příčina, umocňuje D.

Hlava V

1. Délka jednotlivého záběru se ve zpravodajském příspěvku řídí obecnými pravidly stříhové skladby a její přesné stanovení, kromě citu stříhače pro tempo a rytmus, určují mimo jiné následující faktory:

- **informační nasycenost záběru** – čím více informací záběr obsahuje, čím je jeho obsah plnější a složitější, tím déle trvá divákovi, aby si ho přečetl a pochopil, tudíž takový záběr musí být delší; **Příliš dlouhý záběr však umožní divákovi všímat si věci a vazeb mezi objekty, které s obsahem reportáže již nesouvisí. Při hledání správné délky záběru mějte na paměti, že vy jste onen záběr mohli vidět již po několikáté a máte ho již přečtený, divák však nikoli.**
- **akce a pohyb v záběru** – platí pravidlo, že vnitrozáběrová akce a činnost hlavních objektů by měla být stříhána v klidové nebo ukončené fázi pohybu;
- **velikost záběru** – celky obsahují zpravidla více informací než detaily, které jsou proto kratší;
- **pohyb kamery** – ať už na místě, kdy se otáčí kolem vlastní osy (švenky, panorámy), či transfokuje po ose objektivu (nájezdy, odjezdy), nebo se pohybuje v prostoru (chůze kameramana, jízda autem atp.) by měl začínat a končit statickou částí záběru; pokud si situace vyžaduje stříhat v pohybu, tak raději v začáteční fázi záběru – čili končit statákem
- **umístění a kontext s jinými záběry v příspěvku** – úvodní a závěrečný záběr bývá obvykle delší, na délku záběru má vliv také jeho vnější vazba a významový

kontext s předchozím a následujícím záběrem;

- **použití zvukových (synchronních) nebo tzv. němých záběrů** – u zvukových záběrů, zejména synchronů respondentů, se jejich délka řídí logicky a významově uzavřenou částí jejich výpovědi, v případě ruchů jejich informační a dramatickou hodnotou, u němých záběrů vztahem k namluvenému textu redaktora (asynchronu);
- **dostatek vhodných a použitelných záběrů** – v každodenní zpravodajské práci velmi častý faktor ovlivňující délku použitého záběru, a to jak v pozitivním, tak negativním smyslu slova (černá ve vysílání znamená technickou poruchu, tzv. bourák);

2. Střih synchronů : Nepřekrývat příliš dlouho začátky (max 1,5 - 2 sekundy), divák chce vidět toho, kdo mluví - nechat respondenta ideálně alespoň 5 sekund v obraze, pamatovat také na časový prostor pro umístění titulku; překrývat spíše konce synchronů, avšak adekvátně volenými záběry, které vhodně ilustrují obsah výpovědi; eliminovat, pokud možno, skoky v obraze způsobené střihovými zásahy do synchronů, a to jak klasickými prostředky střihové skladby (prostřihy a vložené záběry), tak trikovými prvky (bílé flešky, ultrakrátké prolínačky); **Pokuste se nepřekrývat tu část synchronu, kde respondent říká hlavní obsah své výpovědi, nebo pokud používá ironie, nadsázky a podobně, kdy je výraz v jeho tváři nezbytně nutný k přečtení správného vyznění jeho sdělení. Pokud je respondentovi špatně rozumět, je také více než vhodné omezit jeho překrývání na minimum.**

3. Střih asynchronů : V obraze využívat záběrovou triádu, která navozuje situaci sekvenčního snímání několika kamerami a rozvíjí dějovost a plynulost obrazového vyprávění příběhu (zachování jednoty místa, času a děje), podobnou funkci plní i dvojice záběrů pohled – protipohled;

4. Práce s ruchy a gerojši : Pokud to jde, propojit jedním ruchem celou asynchronní obrazovou sekvenci, čímž se navodí dojem celistvosti a kompaktnosti při jejím vnímání; využívat ruchy ve funkci hlavního zvuku jako prostředku pro upoutání pozornosti diváka zejména na začátku příspěvku, nebo jako účinného prvku emočního působení na diváka, umocňujícího komplexnost audiovizuální informace v požadovaném místě reportáže; **Zpětně synchronizujte zvuky událostí natáčených na dlouhé sklo, jako jsou odstřely komínů, budov, nebo nevybuchlé válečné munice. Chceme přeci informovat o dané události a nenechat divákovu pozornost bloumat v rozsáhlých hloubkách věd přírodního poznání, že světlo je**

rychlejší než zvuk, což v kombinaci lomu světla a soustavě čoček v objektivu kamery vykouzlí tento, pro jinak mnoho lidí, jistě zajímavý jev. Výjimku samozřejmě tvoří široké celky, kdy je žádoucí mít synchronní například následnou reakci lidí v popředí.

5. Zpravodajský střihač je prvním divákem: Jeho oči a uši zastupují smysly diváka. Pokud něčemu v příspěvku nerozumí on, nebude tomu rozumět ani divák. Proto musí volba, střih a vazebnost jednotlivých obrazových a zvukových elementů respektovat principy logiky, srozumitelnosti a významové jednoznačnosti; ve zpravodajských materiálech nelze (nebo jenom výjimečně) používat stříhové postupy umělecké (hrané) a v mnoha případech ani dokumentární tvorby;

6. Komunikace jako základ zdárného výsledku: Kvalita a úroveň i toho nejjednoduššího zpravodajského příspěvku závisí na profesionálním přístupu, vzájemném respektu a úzké spolupráci střihače s redaktorem;

7. porušení zásad střihu: Za chybný a nevhodný se považuje střih dvou pohyblivých záběrů ve stejném směru za sebou (např. dva švenky za sebou zleva doprava, dva nájezdy z celku na detail atd); střih dvou velikostí, úhlem a postavením kamery totožných nebo jen minimálně rozdílných záběrů za sebou (např. dva celky stejné velikosti snímané ze stejného místa a úhlu, nebo záběry natočené s nepatrným rozdílem po ose);

8. Střih detailů: Střih několika detailů za sebou je nutné uzavřít širším záběrem (např. polocelkem), který orientuje diváka, jak jsou jednotlivé objekty zachycené v detailech rozmístěné v prostoru, případně jaký je vzájemný vztah mezi těmito objekty.

9. Skok po ose: Označuje situaci, kdy jsou dva a více záběrů natočené z jednoho místa po ose objektivu pomocí transfokátoru; takové záběry lze stříhat na sebe jen tehdy, pokud jsou velikostí značně rozdílné (např. celek a polodetail, polocelek a detail); sekvenci tří takových po sobě střižených záběrů (např. velký celek – polocelek – detail) je možné využít jako výrazový prvek pro zdůraznění, upozornění na něco důležitého a významného, jako jakýsi obrazový vykřičník.

10. Logika stříhové výpovědi a časová souslednost: Je-li popisován děj, je třeba stříhat záběry na sebe tak, aby nevznikly nelogické či časově nesmyslné konstrukce. Strom nemůže být již spadlý – a pak stříhnout jak pila řeže a kácí se...Figura nemůže být v místnosti /rozhovor/ – a pak stříhnout jak do stejné místnosti vchází, pokud smyslem příspěvku není opačný postup – např. Mrtvý člověk – a pak sekvence co tomu předcházelo...Je-li nutné

vytvořit příliš velkou časovou zkratku – např. den-noc a stejný respondent – je třeba se stříhově dostat do nového prostředí citlivě – nejlépe přes několik charakteristických detailních záběrů..

11. Pravidlo zdravého rozumu : Střih je tvůrčí záležitost. Pravidla a zákonitosti je dobré znát a ovládat, jejich vzájemné používání a propojování lze však případ od případu kombinovat, propojovat i porušovat. Vždy je důležité přistupovat k porušování daných pravidel s rozmyslem a danou dramaturgií a nikoli neznalostí či bezbřehou touhou po originalitě...

Hlava VI

Trikování ve zpravodajství je obecně nepřipustné. Popírá autenticitu děje a vytváří filmovou konstrukci. Ve výjimečných případech je možné použít prolínačku / minulost-přítomnost/, bílou flešku, či zrychlovačku – časosběr akce.

Vypracovali: PhDr. Martin Lokšík, Mgr. Jiří Venclík

Určeno výhradně pro potřeby redakce zpravodajství ČT.